

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Osvojitelnost dítěte v agendě mezinárodního osvojení

Mikulov, 15.–16. 11. 2018

Kateřina Javorová, právnička oddělení mezinárodních adopcí ÚMPOD

---

www.umpod.cz

Osnova

- Základní principy mezinárodního osvojení
- Osvojitelnost dítěte v českém právním řádu
- Shrnutí nejčastějších důvodů osvojitelnosti

Základní principy mezinárodního osvojení I.

- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení ze dne 29. 5. 1993 (dále jen „Úmluva o osvojení“) – role ÚMPOD jako ústředního orgánu
  - Spolupráce pouze se zeměmi, které jsou signatáři Úmluvy o osvojení
  - Spolupráce pouze s ústředními orgány nebo s pověřenými organizacemi
- Obvyklé bydliště jako rozhodující kritérium
- Mezinárodní osvojení = přemístění dítěte z smluvního jednoho státu (stát původu) do jiného smluvního státu (přijímající stát)

Příklad I.

- Paní Hana žije v České republice a v pěstounské péči má nezletilého Jaroslava. Paní Zuzana je česká občanka, která má byt a stálé zaměstnání v zahraničí, nicméně rodina paní Zuzany žije v České republice a paní Zuzana je často navštěvuje. Při jedné návštěvě České republiky se paní Zuzana setká s paní Hanou a nezletilým Jaroslavem. Postupem času začne paní Zuzana s nezletilým Jaroslavem navazovat vztah a rozhodne se, že by jej ráda osvojila.

Příklad II.

- Paní Tereza je česká občanka, rozvedená, žije se svou nezletilou dcerou Marií v zahraničí. Tam se seznámí se svým novým partnerem, panem Thomasem, a zanedlouho poté uzavřou sňatek. Pan Thomas má s nezletilou Marií hezký vztah, je pro něj jako vlastní dcera a přál by si ji osvojit. Ta s tím souhlasí, stejně jako její matka i biologický otec.

Základní principy mezinárodního osvojení II.

- Princip subsidiarity – článek 21 písm. b) Úmluvy o právech dítěte, § 24 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Osvojitelnost dítěte posuzována ve státě původu dítěte – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“)

Podmínky osvojení

- O osvojení dítěte nemůže být rozhodnuto bez:
  - a) Souhlasu dítěte
  - b) Souhlasu rodiče **nebo** souhlasu osoby, která je oprávněna dát souhlas za rodiče

---

Souhlas dítěte s osvojením

- Dítě starší 12 let – osobní souhlas
- Dítě mladší 12 let – souhlas opatrovníka dítěte s přihlédnutím k vyjádření dítěte
- Možnost odvolání souhlasu dítěte
- Formální náležitosti stejné, jako pro souhlas rodiče (§ 810 občanského zákoníku)
- Ke konkrétním osvojitelům

Souhlas dítěte s osvojením

V případě, že by mělo být dítěti zprostředkováno **mezinárodní osvojení**, je třeba, aby byl **opatrovník jmenován před předáním dítěte do péče před osvojením** (resp. před zpřístupněním dokumentace ÚMPOD).

Usnesení o jmenování opatrovníka pro udělení souhlasu s osvojením za dítě

o ustanovení opatrovníka

t a k t o :

Soud ustanovuje opatrovníkem nezletilého [redacted], nar. [redacted] Statutární město [redacted] - Magistrát města [redacted] – OSPOD – a to pro udělení souhlasu s osvojením nezletilého.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 30.6.2016 vyslovil, že není třeba souhlasu matky nezletilého s osvojením. Rozsudek nabyl právní moci.

Dle ustanovení § 439 z.č. 292/2013 Sb. vysloví-li soud, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení, jmenuje soud pro udělení souhlasu s osvojením opatrovníka.

P o u ě n í :

Proti tomuto usnesení lze podat odvolání do 15ti dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení ke Krajskému soudu v [redacted] prostřednictvím soudu podepsaného.

Souhlas rodiče s osvojením

- Statusové právo každého rodiče
- Zbavení takového práva pouze ve zcela výjimečných, mimořádných situacích
- Zbavit lze jedině rozhodnutím soudu
- Formalizovaný úkon – § 810 občanského zákoníku
- Poučovací povinnost soudu
- Možnost souhlas odvolat

Z odůvodnění rozsudku o určení nezájmu a o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodiče

Matka neprojevuje od narození o nezletilého žádný zájem. Nevídá se s ním, nekontaktuje ho, přestože ji v tom nebrání žádné závažné skutečnosti. O nezletilého nemá zájem, při jednání uvedla, že s jeho osvojením souhlasí. Protože matka neprojevuje o nezletilého žádný zájem, vyslovil soud v souladu s § 821 NOZ, že není třeba jejího souhlasu s osvojením. Soud tak učinil i přesto, že matka při jednání s osvojením souhlasila, neboť souhlas s osvojením je možno odvolat.

Nahrazení souhlasu rodiče oprávněnou osobou

- I. Souhlasu rodiče není třeba (§ 818 občanského zákoníku):
  - a) Zbavení rodičovské odpovědnosti **a zároveň** práva dát souhlas k osvojení
  - b) Neschopnost projevit vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout
  - c) Rodič se zdržuje na neznámém místěJsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě opatrovníka (...)

- II. K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem (§ 819 občanského zákoníku)

Nahrazení souhlasu rodiče souhlasem poručníka (§ 818 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku)

- Zbavení rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení
- Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka
- Každé rozhodnutí poručníka v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem

Rozsudek o zbavení rodičů rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas s osvojením

*II. Soud z b a v u j e matku [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED]
[REDACTED], a otce [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], rodičovské
odpovědnosti k nezletilé [REDACTED], nar. [REDACTED].*

*III. Matka [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], a otec [REDACTED]
[REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], se zbavují všech povinností a práv spojených
s osobností dítěte a povinností a práv osobní povahy, zejména pak práva dát souhlas k osvojení nezl.
[REDACTED], nar. [REDACTED].*

Souhlas opatrovníka k tomu jmenovaném soudem (§ 818 odst. 1 písm. b) a c) občanského zákoníku)

- Rodič je omezen ve svéprávnosti
- Rodič se zdržuje na neznámém místě

Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud.

Rozsudek – omezení matky ve svéprávnosti

- I. [REDACTED], nar. [REDACTED], se omezuje ve svéprávnosti tak, že není schopna právních jednání s výjimkou právního jednání v běžných záležitostech každodenního života a majetkoprávních dispozic s finanční částkou 100,- Kč týdně.
- II. [REDACTED] se omezuje ve svéprávnosti ve vztahu k rodičovské odpovědnosti k nezl. [REDACTED], nar. [REDACTED].
- III. [REDACTED] není schopna učinit prohlášení v řízení o určení otcovství.
- IV. [REDACTED] není schopna udělit souhlas s případným osvojením nezl. [REDACTED], nar. [REDACTED].
- V. Tím se mění rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne [REDACTED] č. j. [REDACTED].
- VI. Opatrovníkem [REDACTED], nar. [REDACTED], se jmenuje [REDACTED].

Souhlas opatrovníka k tomu jmenovaném soudem (§ 821 občanského zákoníku)

- K osvojení dále **není třeba souhlasu** rodiče, který zjevně **nemá o dítě zájem**
- Soud rozhoduje ve **zvláštním řízení**, je-li nebo není-li třeba k osvojení souhlasu rodiče
- Rozhodne-li soud, že k osvojení není třeba souhlasu obou rodičů, je k osvojení zapotřebí **souhlasu opatrovníka**, kterého soud k tomuto účelu jmenuje

Rozsudek – o určení nezájmu (chybějící výrok o tom, že není třeba souhlasu rodičů)

- I. *Určuje se, že rodiče nezletilého [redacted], nar. [redacted], matka [redacted], nar. [redacted], a otec [redacted], nar. [redacted], o nezletilého neprojevili zjevný zájem od 12. 9. 2014.*

- II. *Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.*

Rozsudek – o určení nezájmu a o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodiče

- I. Soud určuje, že matka [REDACTED], nar. [REDACTED], neprojevovala po dobu nejméně tří měsíců zjevný zájem o nezletilou [REDACTED], nar. [REDACTED].
- II. Soud určuje opravdový nezájem matky [REDACTED], nar. [REDACTED], o nezletilou [REDACTED], nar. [REDACTED].
- III. Soud určuje, že k osvojení nezletilé [REDACTED], nar. [REDACTED], není třeba souhlasu matky [REDACTED], nar. [REDACTED].
- IV. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Forma souhlasu v případě nahrazení souhlasu rodiče

- Formální náležitosti obdobné jako u rodiče (§ 810 občanského zákoníku)
- Dříve, než dá poručník/opatrovník souhlas, zjistí všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení
- Otázka ohledně poučovací povinnosti soudu
- Kumulace funkcí

Další postup

- Po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení, se pozastavuje výkon práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti
- Soud jmenuje poručníkem osvojovaného dítěte orgán sociálně-právní ochrany dětí, ledaže byl poručník jmenován již dříve
- Zprostředkování osvojení
  - Péče před osvojením
  - Osvojení

Nejčastější důvody osvojitelnosti – shrnutí

- Souhlas rodiče
- Tzv. „nezájem“
- Zbavení rodičovské odpovědnosti

Souhlas rodiče – podklady

- Rozhodnutí
  - o nařízení ústavní výchovy **nebo**
  - o předání dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu
- Protokol (**podepsaný**) o udělení souhlasu s osvojením rodičem
- Rozsudek o jmenování poručníka
- Rozhodnutí o jmenování opatrovníka pro souhlas s osvojením za nezletilé dítě

„Nezájem“ – podklady

- Rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy **nebo** o předání dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu
- Rozhodnutí o tom, že není třeba souhlasu s osvojením nezletilého dítěte
- Rozhodnutí o jmenování opatrovníka pro udělení souhlasu s osvojením za rodiče
- Protokol o udělení souhlasu s osvojením za rodiče opatrovníkem
- Rozsudek o jmenování poručníka
- Rozhodnutí o jmenování opatrovníka pro udělení souhlasu s osvojením za nezletilé dítě

Zbavení rodičovské odpovědnosti

- Rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy **nebo** o předání dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu
- Rozhodnutí o zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení
- Rozsudek o jmenování poručníka
- Protokol o udělení souhlasu s osvojením nezletilého dítěte poručníkem
- Rozhodnutí o schválení právního jednání poručníka **nebo** přivolení k právnímu jednání poručníka
- Rozhodnutí o jmenování opatrovníka pro udělení souhlasu s osvojením za nezletilé dítě

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Děkuji za pozornost